

HELSINSKÉ KOMUNIKÉ O ZVÝŠENÉ EVROPSKÉ SPOLUPRÁCI V ODBORNÉM VZDĚLÁVÁNÍ A PŘÍPRAVĚ

Komuniké evropských ministrů odborného vzdělávání a přípravy¹, evropských sociálních partnerů² a Evropské komise, shromážděných v Helsinkách 5. prosince 2006³ za účelem revize priorit a strategií Kodaňského procesu

I. Evropa potřebuje investovat do odborného vzdělávání a přípravy

Potřebné investice do lidského kapitálu a kvalifikací

Vzdělávání a odborná příprava hrají ústřední roli v odezvě na úkoly, před nimiž v Evropě stojíme: globalizace, stárnutí populace, objevování se nových technologií a potřeb kvalifikací. To se odráží v agendě Evropské unie a v revidované Lisabonské strategii a jejich integrovaných směrech pro růst a pracovní místa 2005-2008⁴. Vyžaduje to rozšířit a zlepšit investování do lidského kapitálu a přizpůsobit systémy vzdělávání a odborné přípravy v reakci na tyto úkoly.

Odborné vzdělávání a příprava (OVP) tvoří hlavní součást celoživotního učení

Celoživotní vzdělávání zahrnuje učení ve všech formách a uspořádáních. Strategie celoživotního vzdělávání⁵ by měly zajistit dobře fungující trh profesní přípravy a široký základ kvalifikací. OVP je toho integrální součástí. Hraje klíčovou roli v akumulaci lidského kapitálu pro dosažení hospodář-

¹ Členské státy EU (Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko), přistupující země (Bulharsko, Rumunsko), kandidátské země (Chorvatsko, Turecko) a země ESVO/EHP (Island, Lichtenštejnsko, Norsko)

² ETUC (www.etuc.org), UNICE (www.unice.org), CEEP (www.ceep.org), UEA-PME (www.ueapme.com)

³ www.minedu.fi/vet2006

⁴ http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm

⁵ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/III_en.html

ského růstu, zaměstnanosti a sociálních cílů. OVP je základním nástrojem poskytování dovedností, znalostí a kompetencí potřebných na trhu práce a ve znalostní společnosti. Skutečností zůstává, že OVP obstarává velkou část žáků v Evropě a že významný podíl budoucích pracovních sil bude potřebovat profesní kvalifikace a kompetence.

Dvojitý úkol: zaujmout mladé lidi a pracující

Evropská politika OVP by měla podporovat vysokou kvalitu počátečního OVP a vytvářet podmínky pro zlepšování způsobilostí pracujících prostřednictvím dalšího OVP. Politika by měla zaujmout všechny mladé lidi v profesní přípravě a/nebo ve vysokoškolském vzdělávání a zároveň zajistit, aby získali kvalifikace a kompetence relevantní pro trh práce a pro svůj budoucí život. Dále by politika měla sloužit lidem, kteří již pracují, a zaručovat jim možnosti dalšího rozvoje v průběhu kariéry. Systémy by v rámci flexibilních vzdělávacích cest měly umožňovat snazší postup do dalšího vzdělávání a odborné přípravy, zvláště z odborného vzdělávání a přípravy do vysokoškolského vzdělávání.

Poskytování základny způsobilostí relevantních pro svět práce

OVP by mělo poskytovat širokou základnu znalostí a dovedností relevantních pro trh práce a zdůrazňovat dokonalost na všech úrovních. Politika a praxe by měla vyhodnocovat relativní dopad investic na různých úrovních kvalifikací a kompetencí. Nabídka kvalifikací střední úrovně a úrovně techniků i kvalifikací vysoké úrovně by měla být zvýšena tak, aby byl překonán nedostatek kvalifikací a aby se podporovaly inovace a růst znalostní společnosti.

Přispívání ke konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti

OVP má dvojí roli: přispívat ke konkurenceschopnosti a zlepšovat sociální soudržnost⁶. Politika OVP by se měla zaměřovat na všechny skupiny obyvatelstva, nabízet atraktivní a náročné cesty lidem s velkým potenciálem a zároveň se zaměřovat na lidi ohrožené znevýhodněním ve vzdělávání a vylučováním z trhu práce – zejména na mladé lidi, kteří předčasně opustili školu, lidi s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace, se speciálními potře-

⁶ Závěry předsednictví, Bruselské zasedání Evropské rady, 23. – 24. března 2006 (doc. 7775/06).

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st07/st07775.en06.pdf>

bami, s imigrantským původem a na starší pracovníky. Krátce řečeno, OVP by mělo být spravedlivé a efektivní.⁷

Evropská a národní politika pro zlepšování OVP

Základní vzdělávání by mělo mladým lidem poskytnout znalosti, dovednosti, hodnoty a postoje nezbytné pro další vzdělávání, podnikání a zaměstnatelnost a připravit žáky na absolvování všeobecně vzdělávacích cest nebo cest OVP či kombinace obou druhů.

Mladí lidé by v OVP měli získávat kvalifikace a kompetence relevantní požadavkům trhu práce pro zaměstnatelnost a celoživotní vzdělávání. To vyžaduje postupy, které by snižovaly míru studijní úmrtnosti v OVP a lépe usnadňovaly přechod ze školy do světa práce, např. kombinací vzdělávání a odborné přípravy s prací prostřednictvím učení na pracovišti.

Kvalifikace, kompetence a mobilita *pracovních sil* by měly být podporovány tím, že se bude propagovat uznávání výsledků předchozího učení získaných profesní přípravou nebo praxí. Pracující by měli mít příležitosti k účasti v profesní přípravě. Příležitosti ke vzdělávání by měly být dostupné také znevýhodněným jednotlivcům a skupinám, zejména těm méně vzdělaným.

Konkurenční podnikatelské prostředí a napjaté národní rozpočty znesnadňují zajišťování nezbytných investic do profesní přípravy. Veřejné a soukromé investice do OVP by se měly zlepšit dalším rozvojem vyrovnaných a sdílených finančních a investičních mechanismů. Za této situace by systémy profesní přípravy měly být efektivní při poskytování očekávaných výsledků. To vyžaduje lepší řízení systémů profesní přípravy a vnímavost k měnícím se kvalifikačním požadavkům trhu práce – profesní příprava by měla být více řízena poptávkou.

II. Cesta k uskutečnění reforem Kodaňského procesu

Rozmanitost – výhoda a výzva

Rozmanitost evropských systémů OVP je výhodou, která slouží jako základ pro vzájemné učení a inspirování reforem. Zároveň tato rozmanitost zdůrazňuje význam zvýšení transparentnosti a společného chápání problémů zajišťování kvality, a tím vzájemné důvěry mezi systémy a praxí OVP. Cílem by mělo být podporovat evropskou oblast OVP, v níž kvalifikace a způsobilosti získané v jedné zemi jsou uznávány v celé Evropě, a tak podporovat mobilitu mladých lidí a dospělých. Tato oblast OVP by měla být

⁷ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/comm481_en.pdf

kultivována používáním společných rámců a nástrojů a podporována konzistentním používáním srovnatelných údajů umožňujících vytvářet politiku založenou na faktech.

Proces ke zlepšení výkonnosti, kvality a atraktivnosti OVP

Kodaňský proces⁸ pro zvýšenou evropskou spolupráci v odborném vzdělávání a přípravě byl zahájen jako evropská strategie ke zlepšení celkové výkonnosti, kvality a atraktivnosti OVP v Evropě. Od roku 2002 tento proces významně přispívá ke zvýšení viditelnosti a profilu OVP v Evropě. Má různé dimenze:

Politický proces. Proces hraje podstatnou roli ve zdůrazňování důležitosti OVP politickým činitelům. Usnadňuje dohadování společných evropských cílů a úkolů, diskuse o národních modelech a iniciativách a vyměňování příkladů osvědčené praxe na evropské úrovni. Na národní úrovni přispívá proces k většímu zaměření na OVP a inspiruje národní reformy.

Proces rozvíjení společných nástrojů. Další ústřední rolí procesu je vytváření společných evropských rámců a nástrojů zaměřených na zlepšení transparentnosti a kvality kompetencí a kvalifikací a usnadňujících mobilitu žáků a pracovníků. Proces dláždí cestu k evropskému trhu práce a k evropské oblasti OVP, která bude doplňovat evropskou oblast vysokoškolského vzdělávání.

Proces, který posílí vzájemné učení. Proces podporuje evropskou spolupráci. Umožňuje zúčastněným zemím, aby zvažovaly svou politiku ve světle zkušeností z jiných zemí a poskytuje rámec pro společnou práci, učení se od druhých, sdílení myšlenek, zkušeností a výsledků.

Proces, který začleňuje zainteresované strany. Proces posiluje zapojení různých zainteresovaných stran a umožňuje jim přispívat ke společným cílům.

Kodaň – Maastricht – Helsinky

Priority procesu byly poprvé stanoveny v Kodaňské deklaraci⁹ z listopadu 2002. V Maastrichtském komuniké¹⁰ z prosince 2004 byly dále specifikovány a rozšířeny a poprvé byly dohodnuty národní priority. Na druhém následném setkání 5. prosince 2006 v Helsinkách byl proces evaluován a jeho strategie a priority byly přezkoumány.

⁸ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/vocational_en.html

⁹ http://ec.europa.eu/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf

¹⁰ http://ec.europa.eu/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf
a <http://www.vetconference-maastricht2004.nl/>

Zacílenější proces

Proces je považován za úspěšný a nezbytný. Nyní, čtyři roky po kodaňském setkání, je důležité zaměřit se na pokračování práce a dokončování již zahájených iniciativ a jejich zavedení do praxe. Měl by však být zajištěn zacílenější přístup s omezeným počtem prioritních oblastí a s jasnými záměry. Různé iniciativy a nástroje by měly být propojeny a navzájem se podporovat a OVP by mělo být rozvíjeno na všech úrovních jako základní součást celoživotního vzdělávání s úzkou vazbou na všeobecné vzdělávání.

Opatření zahájená procesem jsou dobrovolná a jsou rozvíjena spoluprací zdola. Zvláštní důraz je kladen na zapojování sociálních partnerů a odvětvových organizací do všech stadií práce a na předávání národních zkušeností zpět do práce na evropské úrovni.

Reformy vyžadují čas – je potřebný konzistentní postup

Kodaňské a maastrichtské priority zůstávají v platnosti, proces však by měl být posílen a práce by se měla zaměřit na tyto prioritní oblasti:

1. **Image, status a atraktivnost OVP.** V této souvislosti by měl být kladen větší důraz na dobré řízení systémů, institucí a/nebo poskytovatelů OVP.
2. **Další vývoj, testování a realizace společných evropských nástrojů.** Cílem je, aby všechny dohodnuté nástroje do roku 2010 fungovaly.
3. **Systematičtější přístup k posilování vzájemného učení.** Má-li se toto podpořit, je třeba věnovat zvláštní pozornost zlepšování rozsahu, srovnatelnosti a spolehlivosti statistik OVP do roku 2008.
4. **Aktivní zapojení všech zainteresovaných stran do práce,** protože Kodaňský proces se dostává do realizační fáze.

Příští následné setkání

Příští následné ministerské setkání se bude konat za dva roky za účelem evaluace dosaženého pokroku, posílení priorit a strategií OVP v rámci pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ a přemýšlení o orientaci procesu po roce 2010.

III. Revidované priority

1. Politika zaměřená na zlepšování atraktivnosti a kvality OVP

Zúčastněné země by měly věnovat více pozornosti image, statusu a atraktivnosti OVP. To vyžaduje:

- zlepšení poradenství v průběhu celého života tak, aby člověk získal lepší přehled o příležitostech a požadavcích OVP a světa práce a mohl je vzít v úvahu, včetně kariérního poradenství a poradenství ve školách a pro rodiny, které má zajistit možnost informovaného výběru;

- otevřené systémy OVP, které nabízejí přístup k flexibilnějším individualizovaným cestám a vytvářejí lepší podmínky pro přechod do světa práce, postup do dalšího vzdělávání a odborné přípravy, včetně vysokoškolského vzdělávání, a které podporují zvyšování kvalifikace úspěšných lidí na trhu práce;
- úzké spojení se světem práce jak v počátečním, tak v dalším OVP a lepší příležitosti k učení se na pracovišti;
- propagace uznávání neformálního a informálního učení za účelem podpory rozvoje kariéry a celoživotního učení;
- opatření ke zvýšení zájmu mužů nebo žen o obory OVP, v nichž zůstávají málo zastoupeni či zastoupeny (například ženy v technických oborech), a ke zvýšení jejich účasti v těchto oborech;
- rozvíjení a vyzdihování dokonalosti ve způsobilostech, např. použitím standardů světové třídy nebo pořádáním soutěží ve způsobilostech¹¹.

Ve zlepšování atraktivnosti a kvality OVP by měl být kladen větší důraz na dobré řízení systémů a poskytovatelů OVP při plnění cílů v této oblasti¹² prostřednictvím:

- vnímavosti k potřebám jednotlivců a trhu práce, včetně anticipace potřeb kvalifikací. Zvláštní pozornost by měla být věnována potřebám malých a středních podniků;
- vysoce kvalifikovaných učitelů a instruktorů, kteří procházejí neustálým profesním vývojem;
- národního zajišťování a zlepšování kvality v souladu se závěry Rady o zajišťování kvality v OVP¹³;
- zlepšování veřejných a soukromých investic do OVP vytvořením vyrovnaných a sdílených finančních a investičních mechanismů;
- zvýšené transparentnosti systémů OVP;
- silného vedení institucí a/nebo poskytovatelů profesní přípravy v rámci národních strategií;

¹¹ Např. soutěž v evropských kompetencích, která se bude konat v Nizozemsku v roce 2008 <http://www.euroskills2008.nl/wm.cgi> a bienální světově mistrovství v odborných kompetencích <http://www.wsc2005helsinki.com/>

¹² Klíčové poselství pro jarní zasedání Evropské rady (doc. 7620/06) http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jointkey06_en.pdf

¹³ Závěry o zajišťování kvality v OVP (doc. 9599/04) http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/vetquality_en.pdf

- aktivního partnerství mezi různými rozhodujícími činiteli a zainteresovanými stranami, zejména sociálními partnery a odvětvovými organizacemi na národní, regionální a místní úrovni.

-

2. Vývoj a realizace společných nástrojů pro OVP

Vývoj společných evropských nástrojů by měl pokračovat tak, aby vydláždil cestu k evropské oblasti OVP a podporoval konkurenceschopnost evropského trhu práce. Cílem by mělo být, aby dohodnuté nástroje začaly fungovat do roku 2010.

Vývoj společných evropských nástrojů speciálně zaměřených na OVP pokračuje:

- vyvíjením a testováním Evropského systému kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET)¹⁴ jako nástroje pro shromažďování a přenos kreditů, přihlížením ke specifickým OVP a ke zkušenostem získaným s Evropským systémem přenosu a shromažďování kreditů¹⁵ (ECTS) ve vysokoškolském vzdělávání;
- posilováním spolupráce při zlepšování kvality použitím Evropské sítě zajišťování kvality v odborném vzdělávání a přípravě¹⁶ (ENQA-VET) tak, aby se podpořilo dosažení konsensu o zajišťování kvality a posílila se vzájemná důvěra. Spolupráce s vysokoškolským vzděláváním by měla pokračovat.

Vývoj společných evropských nástrojů, v nichž OVP hraje významnou roli, pokračuje:

- vyvíjením a testováním Evropského rámce kvalifikací¹⁷ (ERK) založeného na výsledcích učení, poskytováním větší parity a lepších spojení mezi OVP a vysokoškolským vzděláváním a přihlížením k mezinárodním odvětvovým kvalifikacím;
- dalším vyvíjením Europassu¹⁸ jako jednotného evropského rámce pro transparentnost a nástroje pro uznávání neformálního a informálního učení za účelem podpory a doplňování zavedení ERK a ECVET.

¹⁴ http://ec.europa.eu/education/ecvt/index_en.html

¹⁵ http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html

¹⁶ http://www.trainingvillage.gr/etv/Projects_Networks/quality/

¹⁷ http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/index_en.html

¹⁸ http://ec.europa.eu/education/programmes/europass/index_en.html a <http://europass.cedefop.europa.eu/>

Uskutečnění společných evropských nástrojů speciálně zaměřených na OVP:

- podílením se na testování ECVET a podporováním jeho realizace;
- čerpáním z principů, které jsou základem Společného rámce zajišťování kvality, jak je uvedeno v závěrech Rady z května 2004 o zajišťování kvality v OVP¹⁹, za účelem podporování kultury zlepšování kvality a širší účasti v síti ENQA-VET network.

Uskutečnění společných evropských nástrojů, v nichž OVP hraje významnou roli, pomoci:

- připojování národních systémů kvalifikací nebo národních rámců kvalifikací k ERK;
- podporování národních systémů kvalifikací při začleňování mezinárodních odvětvových kvalifikací s použitím ERK jako výchozího bodu;
- podpory rozsáhlého využívání Europassu.

3. Posilování vzájemného učení

K posilování vzájemného učení, spolupráci a sdílení zkušeností a know-how je třeba systematictější přístup. Ten by měl být usnadněn:

- společnými termíny a dohodnutými definicemi na evropské úrovni tak, aby národní řešení, modely a standardy byly snadněji pochopitelné;
- financováním výzkumu a šetření specifických témat pro hlubší porozumění evropským systémům a praxi OVP a jejich napojení na trh práce a další sektory vzdělávání;
- monitorováním sítí, výměny příkladů osvědčené praxe a vyvíjení mechanismů, které mohou být využity k rozšiřování znalostí;
- systematickým a flexibilním rámcem pro podporu aktivit decentralizovaného vzájemného učení.

Adekvátní a konzistentní údaje a ukazatele jsou klíčem k pochopení toho, co se v OVP děje, k posilování vzájemného učení, k podpoře výzkumu a k položení základů politiky profesní přípravy založené na faktech. Do příští následné ministerské konference v roce 2008 by Komise měla věnovat pozornost:

- zlepšování rozsahu, srovnatelnosti a spolehlivosti statistik OVP tak, aby mohl být evaluován pokrok v rozvoji OVP;

¹⁹ Závěry o zajišťování kvality v OVP (doc. 9599/04)

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/vetquality_en.pdf

- rozvoji OVP jako součástí koherentního rámce ukazatelů a kritérií²⁰;
- vytváření statistických informací o investicích do OVP a o jeho financování.

Toho lze nejlépe dosáhnout využitím a kombinováním nejspolehlivějších existujících údajů, zajištěním adekvátních národních/regionálních dat o OVP a zaručením jejich konzistentností a srovnatelností s dalšími údaji o vzdělávání a odborné přípravě.

4. Zapojení všech zainteresovaných stran

Úspěch Kodaňského procesu spoléhá na aktivní zapojení všech stran zainteresovaných v oblasti OVP, včetně zejména sociálních partnerů na evropské i národní úrovni, odvětvových organizací a poskytovatelů OVP.

To vyžaduje:

- stručné a jasné informace o procesu, jeho pozadí, prioritách a aktivitách a o efektivním přenosu výsledků;
- aktivní účast zainteresovaných stran na evropské, národní, regionální a místní úrovni ve všech fázích procesu;
- důraz na zapojení poskytovatelů OVP, učitelů a instruktorů do testování a realizace výsledků procesu;
- zapojení žáků a jejich organizací na národní a evropské úrovni.

IV. Realizace a podávání zpráv

Realizace Kodaňského procesu a jeho priorit by měla být podporována:

- efektivním využíváním strukturálních fondů pro podporu reformy OVP na národní úrovni;
- zacíleným používáním programu Celoživotního vzdělávání (2007-2013) k podpoře procesu, zejména při inovacích, testování, experimentech a realizaci;
- pokračující podporou poskytovanou Cedefopem²¹ a ETF²² a jejich sítěmi. Ty budou zejména monitorovat pokrok dosažený v prioritních oblastech a podávat zprávy o vývoji;
- aktivní účastí dalších relevantních orgánů a výborů Společenství, jako jsou například Generální ředitelé profesní přípravy (DGVT), Poradní

²⁰ ¹⁹ Závěry Rady ze dne 24. května 2005, o nových ukazatelích v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (Úř. věst. C 141, 10.6.2005, s.7) http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/c_141/c_14120050610cs00070008.pdf

²¹ ²⁰ <http://www.cedefop.europa.eu/>

²² ²¹ <http://www.etf.europa.eu/>

výbor pro profesní přípravu (ACVT), Koordinační skupina pro vzdělávání a odbornou přípravu (ETCG);

- úzkou spoluprací v oblasti statistik, ukazatelů a kritérií s Eurostatem²³, OECD²⁴, Cedefopem, a ETF;
- výměnou informací, zkušeností a výsledků s třetími zeměmi, zejména s těmi, které jsou zahrnuty do politiky „rozšiřování“ a politiky „širšího evropského sousedství“. Spolupráce s vyspělými zeměmi a mezinárodními organizacemi, např. OECD by měla být posílena.

Právo účasti na této práci by mělo být zaručeno všem členským státům.

Ve výročních zprávách o národních lisabonských reformních programech by měla být věnována zvláštní pozornost pokroku dosaženému v OVP.

Integrovaná bienální zpráva o pracovním programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ by měla zahrnovat specifickou část zaměřenou na OVP, umožňující monitorovat pokrok a identifikovat klíčové výsledky, které se mají hlásit Evropské radě.

Proces je podporován „Rámcem akcí pro celoživotní rozvoj kompetencí a kvalifikací“²⁵ evropských sociálních partnerů, který je také podroben každoročnímu podávání zpráv.

Přeložila Anna Konopásková

²³ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

²⁴ <http://www.oecd.org/>

²⁵ http://www.ueapme.com/docs/pos_papers/2002/FINALDSEFrameworkofactions_EN.doc Přetištěno z: Zpravodaj – odborné vzdělávání v zahraničí, XVIII, 1/2007, (www.nuov.cz)